

Gutter som **snubler**

Frafallet i skolen er først og fremst et gutteproblem. Guttene faller ikke bare ut av skolen. Altfor mange av dem ender opp som tidlig **ufør**. Slik behøver det ikke være.

Stadig flere gutter rapporterer om symptomer på depresjon. I tillegg er det sannsynligvis store mørketall. Det kan være gutter som **gjemmer seg** på gutterommet eller i en destruktiv **kameratgjeng**, og som har **mistet tilliten til** foreldre, lærere og andre voksne som kan hjelpe dem.

Det er ingen nyhet at gutter snubler og gjør feil på veien inn i voksenlivet. Det **oppsiktsvekkende** er at samfunnet ikke **plukker** dem **opp** før.

Skyhøye, unødvendige kostnader

Dårlig psykisk helse er sterkt knyttet til frafallet i videregående skole, som **rammer** hver tredje gutt. Dårlig psykisk helse er også den dominerende årsaken til at dobbelt så mange gutter går rett over på **uføretrygd** i dag som for ti år siden, og til at **selvmord** er den vanligste dødsårsaken blant gutter.

De menneskelige og samfunnsøkonomiske kostnadene ved dårlig psykisk helse er skyhøye. Og dessverre ber gutter i liten grad om hjelp mot sine psykiske problemer. Når de kontakter meg som fastlege, er begrunnelsen i ni av ti tilfeller fysiske **plager**.

Å **snuble** – potykać się, potknąć się
(å snuble – snublet – har snublet)

(Et) **frafall** – porzucenie, opuszczenie

Ufør – niezdolny (do czegoś), niepełnosprawny, kaleki; *f.eks. arbeidsufør – niezdolny do pracy*

Å **gjemme seg** – ukryć się, schować się (å gjemme – gjemte – har gjemt)

(En) **kameratgjeng** – grupa kolegów (en kamerat – kolega + en gjeng – gang, banda, zgraja)

Å **miste tilliten til** – stracić zaufanie do (å miste – mistet – har mistet)

Oppsiktsvekkende – sensacyjny

Å **plukke opp** – podnosić, zbierać (å plukke – plukket – har plukket)

Å **ramme** – uderzyć, trafić, dotykać; *f.eks. rammet av kreft – dotknięty przez nowotwór* (å ramme – rammet – har rammet)

(Ei, en) **uføretrygd** – renta

(Et) **selvmord** – samobójstwo; *f.eks. å begå selvmord – popełnić samobójstwo*

(En) **plage** – dolegliwość, cierpienie, udreka

Ønske om å lykkes

Men når jeg først får dem i tale, og får lyttet gjennom alle historier om **skuffelser** og **nederlag**, opplever jeg unge mennesker med et sterkt ønske om å lykkes.

Veien fra **barskhet** til gråt er kort, mens gapet mellom nederlag og mestring synes **uoverstigelig**. Mange gutter er skadeskutte etter år med **bebreidelser** og **irettesettelser** fra voksne. De mangler håp. Det er ingen god plattform å bygge videre på.

Mange foreldre forteller meg om møter med skole, med pedagogisk-psykologisk tjeneste, helsetjenesten og arbeids- og velferds**forvaltningen**, møter som bare gir dem en følelse av at guttene blir låst inne i problemene sine.

Tidlige **forebyggende tiltak**

Gutters problemer kan begynne allerede i barnehagen. Med erfaring og kunnskap om barns utvikling og et godt samarbeid med foreldrene, burde det være mulig å oppdage disse guttene mye tidligere. Heldigvis finnes det dem som kan takke en kompetent førskolelærer eller lærer for at en uheldig utvikling ble stoppet.

Ikke alle er like heldige. **Utallige** er de voksne pasienter i min praksis som relaterer psykiske vansker til dårlig oppvekstmiljø, alvorlige hendelser tidlig i livet og manglende støtte fra voksne.

(En) skuffelse – zawód, rozczarowanie

(Et) nederlag – klęska, porażka

(En) barskhet – surowość, szorstkość, srogość

Uoverstigelig – nie do pokonania, niepokonany, nieprzezwyčyżony

(En) bebreidelse – zarzut, wyrzut

(En) irettesettelse – nagana

(E i, e n) forvaltning – administracja, zarząd

Forebyggende – profilaktyczny, zapobiegawczy

(Et) tiltak – inicjatywa, przedsięwzięcie

Utallig – niezliczony, niepoliczalny

Negative opplevelser i barndommen kan fort **forstyrre** skolegangen og gi faglige hull, som igjen fører til dårlige skoleresultater, mistriivsel og mangel på motivasjon.

Når utvikling er vanskelig å snu

Når gutter mistrives i skolen og får dårlige skoleresultater, får de også færre muligheter på arbeidsmarkedet. **Misforholdet** mellom interesser og egentlige evner og det de får tilbud om av utdanning og yrke, kan være noe av årsaken til at flere gutter blir deprimerte. Og depresjon kan igjen føre til tidlig uførhet.

Å få tak i gutter som snubler, er ikke lett. I gutterollen er det lite rom for svakhet. Ender man i tillegg i **bunn** av kamerathierarkiet, er det mange dører som lukker seg. Da er det fristene også å stenge døren inn til gutterommet og heller vinne kamper og respekt i den virtuelle verden.

Ingen blir friske av **kortvarige** behandlinger, samtaler med skiftende **saksbehandlere** i NAV eller praksisplasser hvor den unge **utelukkende** er gratis arbeidskraft og tellende aktivitet i saksbehandlers produksjonsregnskap. Praksisplasser i bedrifter må alltid bygge på en realistisk plan, kunnskap, god og kontinuerlig støtte, reell motivasjon og reelt håp. Det er dette vi finner i den italienske byen Trieste.

Å forstyrre – zakłócać, przeszkadzać (å forstyrre – forstyrret – har forstyrret)

(Et) misforhold – dysproporcja, nierówność

Å få tak i noe/noen – znaleźć, załatwić, nabyć, zdobyć coś/kogoś (å få – fikk – har fått)

(En) bunn – dno

Kortvarig – krótkotrwały, przejściowy

(En) saksbehandler – urzędnik (zajmujący się daną sprawą)

Utelukkende – wyłącznie, tylko

Vellykket italiensk modell

I Trieste gjennomførte den visjonære psykiateren Franco Basaglia og hans støttespillere i 1970-årene en radikal reformprosess. Reformprosessen la grunnlaget for en nasjonal psykiatireform i 1978. I reformen er tilbakeføring til arbeidsliv et sentralt mål.

Jeg mener at Basaglias ideer er høyst aktuelle også i Norge.

En hovedfaktor for suksessen i Trieste er den lokale forankringen. Forskningen og utviklingen av strategier er utført av mennesker som selv deltar i det praktiske arbeidet. Guttene som sliter, og tjenesteyterne lager sammen en ettårig plan. Motivasjon står sentralt i arbeidet, og hver enkelt gutt får tett og kontinuerlig oppfølging av kompetente fagfolk.

Majoriteten er på plass i arbeidslivet etter ett år. En mindre andel må også ta i bruk et år nummer to.

Italia har flere ganger blitt rangert blant de tre beste i verden hva gjelder psykiske helsetjenester, på tross av at de økonomiske rammene er beskjedne sammenliknet med norske forhold. Det er derfor ikke uten grunn at den italienske psykiateren og lederen for psykiatritjenesten i Trieste, Bruno Norcio, for noen år siden hevdet at de skandinaviske modellene ikke er bærekraftige.

Vellykket – udany, pomyslny

(E i, e n) forankring –
zakotwiczenie

Å slite (med noe) – męczyć się (z
czymś), borykać się (z czymś),
trudzić się (z czymś) (å slite – slet
– har slitt)

(Ei, en) oppfølging – kontrola

På tross – na przekór

Sammenliknet (sammenlignet)

med – w porównaniu z

Å hevde – twierdzić, zapewniać (å
hevde – hevdet – har hevdet)

Bærekraftig – zrównoważony,
trwały; f.eks. bærekraftig utvikling
– zrównoważony rozwój

Triestemodellen er effektiv og samfunnsøkonomisk bærekraftig. Modellen vil kunne gi håp til gutter i vårt land som snubler i starten.

Artikkelen «Gutter som snubler» av Ole Rikard Haavet ble hentet fra [nrk.no](https://www.nrk.no/ytring/gutter-som-snubler-1.13911652): <https://www.nrk.no/ytring/gutter-som-snubler-1.13911652> (tilgangsdato: 25.02.2018)